

KLIČI ME PO IMENU. Izbor iz krajše proze slovenskih avtoric. Izbor in spremna beseda Silvija Borovnik. Ljubljana: Študentska založba, 2013, 435 str.

V knjigi *Kličiči me po imenu*, ki prinaša izbor iz krajše proze slovenskih avtoric 20. in začetka 21. stoletja, si objave njihovih besedil sledijo glede na letnice prvih objav, prav tako pa tudi vrstni red njihovih bio-bibliografskih podatkov. Izbor zajema besedila vseh tistih pisateljic, ki so v razvoj slovenske krajše proze prispevale tematske, motivne in jezikovno-slogovne novosti, obenem pa so bila besedila izbrana tudi glede na to, kako odsevajo čas oziroma zgodovinsko obdobje, v katerem so nastala.

Tako besedila avtoric iz prve polovice dvajsetega stoletja močno odslikavajo podrejeni položaj ženske v patriarhalni družbi. Prav dobro je tudi razvidno, kako so si morale ženske v primerjavi z moškimi svojo pot do izobrazbe in posledično do umetniške ustvarjalnosti trdo izboriti. Najizrazitejše pisateljice tega obdobja – Zofka Kveder, Alma Karlin, Milena Mohorič, Marija Kmet, Milica Ostrovska, Ilka Vašte – so bile tudi svojevrstne borke za ženske pravice in upornice zoper stereotipne vloge žensk v družbi. Zaradi tega so bile pogosto zasmehovane, omalovaževane, nekatere pa tudi politično izobčene in kaznovane. O tem pričajo njihove biografije, na katere v okviru svoje obširne spremne besede urednica izbora te antologije, prof. dr. Silvija Borovnik, še posebej opozarja. Tudi literarna zgodovina jih je dolgo postavljala na stranski tir. Označene so bile kot »spremni pojavi« in »sopotnice« pomembnih literarnih smeri in pisateljskih kolegov.

Čas pred drugo svetovno vojno, pa tudi obdobje neposredno po njej, je v slovenskem prostoru prinesel mnogo zanimivih literarnih ustvarjalk, ki pa seveda niso pisale le kratke proze, temveč tudi poezijo, romane in dramska dela. Družbeni odnos do njih se je zaradi njihove aktivne udeležbe v javnem življenju že med vojno samo, še bolj pa v novi državi Jugoslaviji, vsaj na deklarativni ravni polagoma spreminjal, vsekakor pa je postala zanje pot do univerzitetnega študija bolj dostopna in manj izpostavljena predsodkom, kakršni so bili značilni za prvo polovico dvajsetega stoletja. Toda spremenjeni odnos do vloge ženske v literarnem življenju je bil predvsem posledica dela pisateljic samih, njihove angažiranosti in kakovostnih literarnih objav, tako da niso več ostajale neopazne. V skupino pisateljic, ki so pomagale premikati mejnike v povojni družbeni zavesti, sodijo zlasti Mira Mihelič, Branka Jurca, Gitica Jakopin in še nekatere. Če sledimo podatkom iz njihovih biografij, opazimo, da gre za vedno bolj izobrazene avtorice, dokler na koncu dvajsetega stoletja niso več redke niti take z magisteriji in doktorati. To pa je slika, o kakršni so lahko avtorice z začetka dvajsetega stoletja, na primer tiste, ki so pisale za *Slovenko*, prvi slovenski ženski časopis, ki je na prelomu iz 19. v 20. stol. izhajal v Trstu, samo sanjale. Prav tako pa tudi njihova krajša proza ni več le tematizacija ženskih problemov, temveč ponuja v premislek najrazličnejše konflikte in stanja, tudi družbeno-politična. Jezikovno-slogovno najdemo v tej krajši prozi vse od psihološkega realizma, modernizma, postmodernizma in t. i. novega realizma ob koncu stoletja do najnovejših slogov in možnosti,

ki jim literarna zgodovina še ni našla enotnega imena. Ob tem lahko opozorimo na paletu žanrskih značilnosti v najnovejših literarnih besedilih – nastale so zgodovinske, ljubezenske, erotične, kriminalne, potopisne in druge zgodbe. In ponovno, kot na začetku 20. stoletja, se pojavljajo avtorice z dvojno jezikovno, včasih pa tudi nacionalno identiteto – Brina Svit, Maruša Krese, Erica Johnson Debeljak. Te identitete odražajo zanimive večkulturne in medkulturne prostore, v katerih pisateljice živijo in ustvarjajo.

Konec te knjige ostaja, tako kot prenekatera krajša zgodba v tem izboru, povsem odprt. Želi si nadaljevanja in novih vznemirljivih proznih pisav. Borovnikova je z antologijo *Klič* me po imenu ponudila novo možnost za radovedno preučevanje literarnega dela slovenskih pisateljic, za spoznavanje njihove raznovrstne in zanimive krajše proze, pa tudi za upoštevanje njihove literature v prihodnjih literarnozgodovinskih preglednicah in učbenikih.

Silvija Borovnik

BRANKA JURCA: *POT V SVOBODO*. Izbor in spremna beseda Jožica Čeh Steger. Maribor: Študentska založba Litera, 2014, 320 str.

Leta 2014 je pri založbi Litera izšel izbor kratke proze pod naslovom *Pot v svobodo* avtorice Branke Jurca, katere besedila je zbrala in uredila dr. Jožica Čeh Steger. Jurca poznamo kot pisateljico, ki se je z bogato mladinsko

pripovedno prozo zagotovo najbolj približala mlajši generaciji bralcev, tokrat pa nam njena proza za odrasle ponuja drugačen pogled na socialno-zgodovinske okoliščine obdobja pred drugo svetovno vojno, med njo in po njej. Nekaj novel v knjigi je bilo do sedaj objavljenih le v revijalnem tisku, pri večini, zlasti pri tistih, zapisanih po vojni, pa gre za ponatis. Problematične socialne razmere v proletarski družbi, o katerih je tudi danes toliko govora, kar nekaj desetletij pozneje na knjižne police ponovno postavljajo pereče težave takratnega hkrati pa tudi sodobnega vsakdana. Urednica knjige in avtorica spremne besede se je odločila, da bo novele razvrstila kronološko. Tako imamo najprej jasen vpogled v predvojne novele, v katerih je pisateljica izpostavila socialne razmere in odnose v družini v luči kmečke oz. meščanske tematike. Taboriščne novele so izjemno krute, zadnje pa so povojne novele, v katerih je ostala izrazita brazgotina, ki se je avtorica ni mogla otresti in je zato tudi v partnerskih odnosih niansirala vojno. Snov, vzeto iz kmečko-proletarskega okolja, je zagotovo črpala iz lastnih izkušenj, saj je v takem okolju preživljala svoje otroštvo, kasneje pa je težke gospodarske razmere videla tudi pri svojih učencih, ko je učila v Slovenskih goricah. Njen subjektivni pogled na razmere ji nikakor ni dopuščal zadržanega prikazovanja. Tudi v tej knjigi smo priča načinu izražanja, s katerim je pisateljica povedala vse, kar je želela povedati svojemu ljudstvu, ob tem pa se seveda izognila idealiziranju stvarnosti. Branka Jurca je razkrila pereče družbenokritične teme, izpostavila krutost družinskega življenja, žalostno usodo neuspešnih razmerij, intimnih